

Een woning voor de burgervader

- geschiedenis van de ambtswoning Huize De Peppel -

A.C.A. Pullen

Minister Ter Horst van Binnenlandse Zaken zei eerder dit jaar het een goed idee te vinden als gemeenten weer een ambtswoning in gebruik zouden nemen voor hun burgemeester. Veel burgemeesters ondervinden grote moeite bij een verhuizing naar een andere gemeente en Ter Horst wees erop dat daardoor 37 burgemeesters met dubbele woonlasten zaten. Was het bestaan van dergelijke dienstwoningen vroeger een vanzelfsprekendheid, in de loop der tijd raakte dit uit de mode. Tegenwoordig hebben nog maar 35 gemeenten een dienstwoning voor hun burgemeester. De overige zijn allemaal te gelde gemaakt. Dat scheelde vaak hoge onderhoudskosten. Ook veel burgemeesters wilden van de ambtswoning af omdat ze geen vermogen konden opbouwen met een eigen woning. Een burgemeesterswoning kent dus wel degelijk nadelen. Toch heeft dit fenomeen waardevolle en kenmerkende bouwwerken voortgebracht. Huize De Peppel aan de Jan Weitkamplaan in Hardenberg is zo'n bouwwerk.

Gezinsfoto van de familie Schuite uit 1921. V.l.n.r.: burgemeester Schuite, zijn kinderen Albert Johan Willem, Willemina Cornelia Johanna, Jan Willem Piet en zijn (eerste) vrouw Georgenetta Antonia Rudolphina Borrigter.

De eerste plannen

De eerste besprekingen over een ambtswoning in de gemeente Stad Hardenberg vonden plaats in 1920. Jacobus Willem Cornelis Bloem was destijds burgemeester. Zijn voorganger, Willem baron van Ittersum, had maar liefst veertig jaren lang dit ambt uitgeoefend en was al die tijd blijven wonen in Huize Welgelegen te Heemse. Deze villa was eigendom van zijn familie, de Heemser adel, en was gelegen in de buurgemeente

Ambt Hardenberg. Door de geringe afstand tussen Hardenberg en Heemse had dit nooit tot problemen geleid. Burgemeester Bloem had echter niet de beschikking over een dergelijk landhuis in of nabij Hardenberg. Het aanbod van 'representatieve' woningen was hier bovendien niet groot en dus woonde Bloem met zijn gezin niet binnen de gemeentegrenzen. Dit was erg onpraktisch, vandaar dat Bloem in juni 1920 de wens uitte om over te gaan tot de bouw van een ambtswoning voor de burgemeester. De wethouders stemden in met dit plan en er werd contact opgenomen met de provinciale overheid.

Men liet er geen gras over groeien: nog dezelfde maand volgde een raadsbesluit om over te gaan tot de bouw van een burgemeesterswoning. De raad achtte de bestaande situatie van uitwooning van de burgemeester en zijn gezin ongewenst en was van mening dat er geen andere woningen binnen de gemeente geschikt waren om als ambtswoning te fungeren. De firma Hakkert in Dedemsvaart werd gevraagd een ontwerp te maken en op 27 juli werd er al een bouwplan aan de raad getoond. De bouw van de woning zou 27.000 gulden gaan kosten, terwijl de aankoop van de benodigde grond geraamd werd op 3000 gulden. Bloem had voorheen in riante villa's gewoond en hiermee was in de planvorming rekening gehouden. Groot was echter de teleurstelling toen bleek dat er regels bestonden voor de bouw van een ambtswoning in relatie tot de huurprijs voor de burgemeester. De burgemeester diende een percentage van zijn salaris af te dragen als huur voor zijn ambtswoning. Hoe duurder het huis, hoe hoger dat bedrag. In het najaar schreven burgemeester en wethouders aan de Gedeputeerde Staten van Overijssel (GS) dat ze geen mogelijkheid zagen *eene zelfs aan niet meer dan bescheiden eischen voldoende woning* voor de burgemeester te laten bouwen binnen de door de provincie gestelde grenzen. Het besluit tot de bouw van een ambtswoning werd ingetrokken.

Een tijdelijke voorziening

In 1922 overleed burgemeester Bloem en werd Bauke Schuite als zijn opvolger benoemd. Schuite was tot dan toe gemeentesecretaris van Ambt Hardenberg geweest. Enkele maanden na zijn installatie overleed zijn vrouw Georgetta Antonia Rudolphina Boerrigter. Ze liet haar man en hun vier jonge kinderen achter. Weer bleek er grote behoefte te bestaan aan een burgemeesterswoning en al snel vonden er voorbereidingen plaats om gronden hiervoor te verwerven. Op 6 december 1923 besloot de gemeenteraad om in beginsel akkoord te gaan met de bouw van een ambtswoning voor burgemeester Schuite. Twee dagen later schreven burgemeester en wethouders een brief aan GS met het verzoek om zelf de huurprijs van de woning te mogen bepalen. Men was zelfs bereid om dit verzoek te komen toelichten in een vergadering van GS. Zo makkelijk ging dat echter niet. GS bracht weer de berekening, gebaseerd op een verhouding tussen de bouwkosten en het jaarsalaris van de burgemeester, onder de aandacht. Bovendien moest hier zelfs koninklijke goedkeuring voor aangevraagd worden. Weer leek er niets van te komen, totdat het huis van Herman Wilhelm Weitkamp aan de Gramsbergerweg te koop werd aangeboden. Bij dit huis hoorden een tuin en een terrein van ruim acht are groot. Het huis zou men voortsnog in gebruik kunnen nemen als ambtswoning, terwijl op het naastgelegen terrein te zijner tijd een nieuwe ambtswoning gebouwd kon worden. In januari 1925 besloot de gemeenteraad om het huis aan te kopen en deze woning na de verwerving te bestemmen tot ambtswoning voor de burgemeester. De aankoop volgde, de gemeente liet de woning opknappen en burgemeester Schuite verhuisde met zijn gezin naar zijn 'nieuwe' ambtswoning.

De realisatie

Zijn verblijf in deze woning was inderdaad van korte duur, maar niet omdat er naast dit pand een nieuwe burgemeesterswoning verrees. Integendeel, op 6 september 1926 besloot de gemeenteraad de ambtswoning aan de Gramsbergerweg met het bijbehorende terrein al weer te verkopen en een ander perceel aan te kopen voor de bouw van een burgemeesterswoning. Waarom men van gedachten veranderd was, blijft gissen. Burgemeester Schuite had in die tijd trouwplannen met zijn nieuwe partner, Willemina Catharina Kroes uit Zwolle. Wellicht dat zij een andere locatie prefereerde...

De Peppel rond 1930. Het pand is nog nagenoeg nieuw en wordt aangeduid als 'villa'.

De Peppel kort na de oplevering in 1927: de aannemers en hun personeel poseren bij de achtergevel.

Het verworven terrein betrof een perceel hooiland op de Roeterskamp, aan de Kanaalweg in Hardenberg (de huidige Jan Weitkamplaan). Het was ruim veertig are groot en was voor 1700

De installatie van mr. J.A.M. van Oorschot tot waarnemend burgemeester van de gemeente Hardenberg in 1945.

die weduwnaar was, in de loop van het jaar in het huwelijk zou treden. Omdat de bestaande ambtswoning niet voldoende woonruimte bood voor een gezin met kinderen, was besloten een flinke, doch niet te dure ambtswoning te stichten. De bouwkosten werden geschat op 9000 gulden. Op het aangekochte terrein wilde men behalve de ambtswoning nog een woning laten bouwen die verkocht zou worden, zodat de uiteindelijke kosten van aankoop en bouw geraamd werden op 10.000 gulden. GS keurde het plan in oktober 1926 goed en de bestaande ambtswoning werd verkocht aan Albertus Westerhof uit Baalder, die de woning kon aanvaarden zodra de nieuwe burgemeesterswoning gereed zou zijn. Het Salland's Volksblad meldde hierover: *Hardenberg. In de maandagavond gehouden spoedeisende raadsvergadering werd besloten tot aankoop van grond van de fam. Pot-Waaijman, teneinde aldaar een ambtswoning te bouwen, voor f. 1700,- Verder is het dagelijks bestuur gemachtigd om de thans door den burgemeester bewoonde woning te verhuren of te verkopen. Naar we met zekerheid vernemen is deze woning gekocht door den heer A. Westerhof, voorheen hoofd der openbare lagere school te Baalder, voor f. 7500,-*

Nog datzelfde jaar ontwierp gemeenteopzichter en bouwkundige Jan Breukelman een fraai ogende burgemeesterswoning. Aan de aannemers Herman Lenters en Jacobus Johannes van den Berg, beiden inwoners van Hardenberg, werd de bouw gegund voor het bedrag van 6.955 gulden. De Hardenbergers Jan Hindrik Langius en Albert Lenters stelden zich hiertoe tot borgen. Na goedkeuring kon het werk beginnen. Schilder

gulden aangekocht van het molenaarsechtpaar Jan Waaijman en Zwaantje Pot en hun (schoon)zus Hermina Aleida Pot. Ook GS was verbaasd over dit besluit en vroeg daarom naar de reden ervan. Aangegeven werd dat de burgemeester,

Jan Hendrik Hemstede verrichtte het glas- en verfwerk. De eerste oplevering diende plaats te vinden op 1 juni 1927. Op 25 juli berichtten burgemeester en wethouders aan GS dat de totale kosten van de realisatie van de ambtswoning 11.000 gulden bedroegen. Kort daarna zal de familie Schuite hun nieuwe onderkomen in gebruik genomen hebben, ook al was niet meteen alles tot in de puntjes verzorgd. In de raadsvergadering van 26 augustus werd opgemerkt dat er nog steeds stenen stonden bij de ambtswoning, waarvan het wenselijk was dat deze werden verwijderd. Het pand kreeg de naam 'De Peppel'. Dat betekent 'populier'. Deze naam werd ontleend aan de hoogopgaande populieren rond het woonperceel.

Lang kon de familie Schuite niet genieten van hun nieuwe woning. Op 21 februari 1931 stierf burgemeester Schuite. Hij was slechts 43 jaar geworden. Nu bleek één van de nadelen van het fenomeen 'ambtswoning': het gezin Schuite moest plaatsmaken voor de nieuwe burgemeester. Twee maanden later verhuisde de weduwe met haar kinderen naar Apeldoorn, zodat de nieuwbenoemde burgemeester De Peppel kon betrekken. Dit was Christaan Frederik Bramer. Hij werd op 13 april geïnstalleerd als burgemeester van Stad Hardenberg. Daarvoor was hij wethouder in Hellendoorn. Hij betrok het pand met zijn vrouw Janke Tamminga en twee van hun dochters. Het jaar erop werd besloten De Peppel aan te sluiten op het waterleidingnetwerk. Dit op het eerste gezicht weinig omvattende besluit, kreeg nog een staartje. Naderhand was de raad van mening dat de leiding 'te luxueus' was aangelegd. Bij het vaststellen van de jaarrekening bleek dat onder de aanlegkosten ook de realisatie van een badkamer en het aanbrengen van vijf marmeren wastafels waren geschaard...

Ambtswoning af

Bij koninklijk besluit van 24 februari 1937 werd Bramer herbenoemd tot burgemeester, maar hij kon zijn tweede ambtstermijn niet afmaken. Bij schrijven van de *Reichskommissar für die besetzten niederländischen Gebiete* van 25 november

GS ging akkoord met een verbouwing, zij het met een beperkt budget: 1000 gulden voor herstellingen en 1500 voor nieuwbouwactiviteiten. Gemeentearchitect Arend Knobbe stelde het bestek op en maakte een bouwtekening. Dit werd de eerste grote renovatie van De Peppel. Het pand werd aan de achterzijde voorzien van een serre en inwendig vonden er diverse wijzigingen plaats, evenals aan de raamkozijnen. Na een openbare aanbesteding werd het werk gegund aan

de Hardenbergse aannemer Gerrit Zweers Hzn. Tijdens de werkzaamheden bleek dat in de woning een nieuwe elektrische lichtinstallatieaangebracht moest worden en ook werden diverse waterleidingen vervangen. Dit dreef de kosten op tot ver boven de begroting. Daar kwam bij dat het inmiddels winter geworden was. En hoe! De winter van 1941/1942 was één van de strengste van de twintigste eeuw. Van Oorschot had hier flink last van in zijn ambtswoning. Hij schreef: *De woning is zodanig gebouwd dat het ondoenlijk*

1940 werd Bramer met onmiddellijke ingang ontslag verleend en werd mr. J.A.M. van Oorschot benoemd tot burgemeester van de nieuwe gemeente Hardenberg, een fusie van de gemeenten Ambt en Stad Hardenberg. Johannes Albertus Mathijs van Oorschot was een zoon van de Hardenbergse deurwaarder Gerrit van Oorschot. Hij was getrouwd met Ypina Evertine Jonkers en zij hadden één dochter met de naam Berendine Louise Geesje Jantine. Huize De Peppel werd ook van de nieuwe gemeente de ambtswoning voor de burgemeester en dus zou Van Oorschot er zijn intrek moeten nemen. Hij stelde hieraan echter flinke voorwaarden. Zo wilde hij dat de woning eerst verbouwd zou worden en dat het perceel voorzien werd van een garage. Hiervoor was goedkeuring van GS nodig en dus schreven burgemeester en wethouders een 'brandbrief', waarin ze De Peppel een *zodanig architectonisch hopeloos geval* noemen dat er geen sprake van kan zijn dat de woning kan worden betrokken. Vervolgens werden alle nadelen van de woning opgesomd: een ongunstige ligging, nauwelijks zonlicht binnen, kil en vochtig, *beneden is geen enkele gelegenheid om vanuit de kamers naar buiten te komen, de keuken is een onding, terwijl een serre ten eenen male ontbreekt. Op de etage zijn vier kamertjes, echter zodanig gebouwd, dat op geen dezer een behoorlijk ledikant geplaatst kan worden. Voor kasten is geen ruimte.* Men schreef zelfs dat de echtgenote van de vorige bewoner een onherstelbare reumatiek in de woning had opgelopen.

De Peppel in het voorjaar van 2009: de noordwestelijke gevel.

De ambtswoning in de jaren vijftig.

is er een tweeden winter in door te brengen. Het is nl. in deze winter voorgekomen, dat de sneeuw in de kamers, zowel boven als beneden, lag. Het huis is waarschijnlijk tengevolge van een verkeerde bouwmethode door en door vochtig, tochtig en koud en met gewone kachels niet te verwarmen.

De burgemeester was van mening dat de woning alleen bewoonbaar kon worden gemaakt wanneer er een centrale verwarming in werd aangebracht. Dit zou echter meer dan een verdrievoudiging van de begrote uitgaven betekenen, terwijl volgens hem ook nog eens de indeling van het huis een grondige wijziging moest ondergaan. Van Oorschoot besefte dat deze kosten moeilijk ten laste van de gemeente konden worden gebracht en besloot daarom, *overwegende dat deze woning voor de gemeente een voortdurende belasting is*

De Jan Weitkamplaan, zoals deze er in de jaren dertig uitzag. Links De Peppel.

geweest en steeds een duur paard op stal zal blijven te zijn, De Peppel aan te kopen. Hij dacht dit in zijn eentje te kunnen doen, doordat hij als burgemeester inmiddels vanwege de Duitse bezetting de bevoegdheden van de gemeenteraad diende uit te oefenen. Op 27 juni 1942 besloot burgemeester J.A.M. van Oorschoot om de woning, *plaatselijk gemerkt wijk B, no. 165 met tuin, staande en liggende aan den Hoogenweg te Hardenberg, groot 0.22.30 H.A.* te verkopen aan de heer mr. J.A.M. van Oorschoot voor het bedrag van 6.750 gulden. Nadat de commissaris van de provincie hem vroeg of ook de wethouders hun benodigde volle instemming aan dit besluit gegeven hadden, zien we een week later een nieuw besluit genomen worden. De inhoud daarvan is hetzelfde, alleen het bedrag was verhoogd. De twee wethouders vonden het bedrag te laag en wilden de woning verkopen voor 8000 gulden. Van Oorschoot stemde hiermee in, alhoewel hij het bedrag wel wat te hoog achtte. Naast dit aankoopbedrag betaalde hij ook nog eens

1177 gulden aan de gemeente ter vergoeding van de aangebrachte verbeteringen. De provinciaal commissaris keurde het goed en nadat op 20 augustus van rijkswege medewerking werd verleend, werd de onderhandse transactie uitgevoerd en verwisselde De Peppel van eigenaar. Korte tijd later, in november 1942 werd Van Oorschoot op non-actief gesteld en diende hij zich te onthouden van iedere ambtsuitoefening. De dienende burgemeesters werden zoveel mogelijk vervangen door handlangers van de Duitse bezetters. Bij schrijven van 30 maart 1943 van de rijkscommissaris werd Van Oorschoot daarom met onmiddellijke ingang uit het burgemeestersambt ontheven. De Peppel was geen ambtswoning meer en Van Oorschoot was burgemeester af.

Eerherstel

Toch kwam in het lot van beiden een keer. Direct na de bevrijding werd Van Oorschoot benoemd tot waarnemend burgemeester en per 1 maart 1947 weer tot burgemeester van de gemeente Hardenberg. Alles leek weer als vanouds. Toch bleef er iets in de lucht hangen, namelijk de transactie van De Peppel. De gemeenteraad was van mening dat, *overwegende dat weliswaar deze verkoop heeft plaatsgevonden volgens het in 1942 geldende recht, toch niet met de gang van zaken in deze accoord kan worden gegaan omdat het gevoelen van de gemeenteraad daarover niet kon worden ingewonnen en omdat wanneer dit laatste had kunnen plaats vinden, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid gezegd mag worden, dat het perceel niet was verkocht.* Gezocht werd naar een diplomatieke oplossing. Van Oorschoot kocht een ander herenhuis aan: Huize Nijenstede in Heemse. Frappant detail is dat dit pand eveneens had gefungeerd als burgemeesterswoning, zij het van de gemeente Ambt Hardenberg. In februari 1948 schreef hij de gemeenteraad dat hij binnenkort met zijn gezin Huize Nijenstede zou gaan bewonen en dat wanneer de gemeenteraad De Peppel terug zou willen kopen, hij daartoe onder een aantal voorwaarden bereid was. Eén daarvan was dat chirurg Ferry Drijber, aan wie hij De Peppel inmiddels verhuurde, in de

woning mocht blijven wonen totdat er een burgemeester zou komen die het pand als ambtswoning in gebruik zou nemen. Dat zou, als het aan Van Oorscot zelf lag, in ieder geval nog tien jaren duren, aangezien hij de gemeente tot zijn 65ste jaar als burgemeester hoopte te dienen. Oftewel, hijzelf zou geen intrek meer nemen in De Peppel. In de raadsvergadering van 27 februari werd dit aanbod tijdens een besloten zitting - zonder Van Oorscot - besproken. Het Salland's Volksblad schreef hierover dat voorzitter wethouder Valkman opmerkte dat de raad blij zou zijn dat deze penibele kwestie tot een oplossing zou komen. Met algemene stemmen besloot de raad vervolgens De Peppel weer als ambtswoning voor de gemeente terug te kopen. Daarna volgden felicitaties aan burgemeester Van Oorscot, die inmiddels ook weer ter vergadering was gekomen. De gemeente kocht De Peppel aan voor 12.900 gulden. Dat was de prijs waarvoor Van Oorscot het pand had aangekocht, vermeerderd met de verbouwkosten. Volgens het raadsbesluit was deze prijs ver onder de actuele marktwaarde. Men prees daarom de houding van Van Oorscot hierin. Zo kon het gebeuren dat een paar maanden later een akte verleden werd waarin beschreven werd dat burgemeester J.A.M. van Oorscot het pand De Peppel aankocht van de heer J.A.M. Van Oorscot.

Nogmaals de burgemeesterswoning in de jaren vijftig.

De Peppel in het voorjaar van 2009: de noordoostelijke gevel.

De Peppel was weer gemeente-eigendom, maar was nog niet weer een burgemeesterswoning. Van Oorscot bleef, zoals hij hoopte, burgemeester van Hardenberg tot aan zijn pensionering in 1958. Acht jaren daarvoor was hij voor bewezen dapperheid of verdienste tijdens de Tweede Wereldoorlog onderscheiden met een medaille van de 'Reconnaissance Française'. Chirurg Drijber wachtte de pensionering van Van Oorscot echter niet af. Hij verliet De Peppel in de zomer van 1952. De gemeente slaagde er vervolgens niet in om een andere huurder voor het pand te vinden en besloot daarom, na een jaar van leegstand, de woning in twee gedeelten op te delen en te verhuren. De benedenverdieping werd verhuurd aan onderwijzer Klaas Oosterhof en de bovenverdieping aan onderwijzer Kornelis Klaas van der Meer, terwijl de garage nog eens afzonderlijk werd verhuurd. In 1957 werd Oosterhof als huurder opgevolgd door onderwijzer Jan Teule. Hij bewoonde het pand slechts kort, want het jaar erop werd Jacobus Hendrik de Goede burgemeester van Hardenberg. Hij zou De Peppel als ambtswoning toegewezen krijgen. De Goede was op 30 augustus 1908 te Arnhem geboren en was gehuwd met Cornelia Mom. Voordat zij hun intrek konden nemen in De Peppel, moest deze eerst grondig worden hersteld. Het hele huis werd opgeknapt

en gemoderniseerd. De kosten hiervan bedroegen 14.000 gulden. De gemeente wilde in eerste instantie De Peppel als een reguliere gemeentewoning onderhands verhuren aan De Goede. Dat bleek echter in strijd te zijn met de gemeentewet. De Peppel kon alleen als huurwoning aan de nieuwe burgemeester worden toegewezen,

Een deel van de originele bouwtekening (blauwdruk) uit 1926.

wanneer het pand eerst officieel aangewezen werd als burgemeesterswoning, dit in verband met juridische en financiële consequenties. Op 1 augustus 1958 volgde eindelijk eerherstel voor De Peppel: de gemeenteraad besloot het huis weer aan te wijzen als ambtswoning voor de burgemeester. Burgemeester De Goede bewoonde De Peppel slechts zes jaar. In 1964 werd hij burgemeester van Hoogeveen. Zijn opvolger, Jan Slot, bewoonde het huis nog korter. Hij vertrok in 1968 naar de gemeente Ede.

Het einde?

Tijdens de ambtsperiodes van deze burgemeesters viel een belangrijk besluit voor De Peppel. Burgemeester De Goede wilde graag dat de woning voorzien werd van een nog altijd ontbrekende centrale verwarming. Als reactie hierop besloot de gemeenteraad in 1963 de bouw van een nieuwe ambtswoning te gaan onderzoeken. Nadat er een rapport was opgesteld, werd in 1965 besloten om de bouw van een nieuwe ambtswoning te gaan voorbereiden. De aanleg van centrale verwarming in De Peppel zou bijzonder duur worden en bovendien bleef dan de 'ongeriefelijke indeling' van de woning bestaan, evenals de matige isolatie en de hoge mate van vochtig-

heid. Centrale verwarming zou slechts een bescheiden resultaat opleveren. Het huis zou er bewerkelijk door blijven. Dat gold ook ten aanzien van het huishoudelijke werk en dat terwijl *de echtgenote van de burgemeester in een groeiende en zich ontwikkelende gemeente als Hardenberg op representatief gebied bepaalde functies heeft te vervullen, welke functies beslag leggen op een gedeelte van haar tijd, die zij aan de huishouding moet onttrekken.* In de raadsvergadering van maart 1966 werd de knoop doorgehakt. Besloten werd tot de bouw van een nieuwe ambtswoning voor de burgemeester. Drie jaren later was dit huis aan de Willebrandt van Oldenburgstraat bijna gereed en stond de gemeente voor de vraag wat ze zou doen met De Peppel. Overwegende dat de nieuwe ambtswoning bijna voltooid was, besloot men in maart 1969 huize De Peppel openbaar te verkopen. De hoogste bieder bleek de heer Hendrikus Olthof uit Bruchterveld. De koop van de voormalige ambtswoning werd aan hem gegund voor 45.500 gulden. Vrij spoedig nadat de familie Olthof de woning betrokken had, werd de Jan Weitkampplan verbreed en kwam De Peppel aanmerkelijk dichterbij de weg te liggen. De familie Olthof had het pand enkele decennia in eigendom, totdat het eind 2006 verkocht werd aan de huidige bewoners, de familie Ten Berge. Zij hebben het pand opgeknapt en zoveel mogelijk in oude stijl gerestaureerd. Dankzij deze renovatie - nu met goede isolatie - kan de woning weer jaren mee. Toch loopt het voortbestaan van De Peppel gevaar. Er staan grootschalige ontwikkelingen op stapel voor de omgeving van de Jan Weitkampplan. Wellicht dat daarbinnen (alsnog) een plek kan worden gegund aan De Peppel en daarmee aan een stukje geschiedenis van onze burgervaders.

Bronnen:

- Gemeentearchief Hardenberg
- Salland's Volksblad

Met dank aan:

- Dhr. M.A. ten Berge
- Mw. W. Lenters-Tromp